

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д.н. **Мария Попова**, Софийски университет „Св. Кл. Охридски“, Факултет по журналистика и масова комуникация, катедра „История и теория на журналистиката“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в научна област 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – История на българската журналистика)

с дисертационен труд на тема: **„Отношенията между медиите и властта в България в периода между двете световни войни**

представен от **Стоян Емилов Генов**, редовен докторант в катедра „История и теория на журналистиката“ на Факултета по журналистика и масова комуникация, Софийски университет „Св. Кл. Охридски“

с научен ръководител: **проф. д-р Здравка Константинова**

I. Представяне на докторанта въз основа на подадената документация

Стоян Генов е асистент в катедра „История и теория на журналистиката“, води упражнения по дисциплините „История на българската журналистика“ и „Теория на журналистиката и медиите“. Бил е редовен докторант по „История на българската журналистика“. Има магистърска степен по „Нова и съвременна история на България“ и бакалавърска степен по „Журналистика“ от Софийския университет „Св. Кл. Охридски“. Има добър професионален опит в областта на журналистиката, пиара и политическата комуникация. Автор е на журналистически материали на политическа и спортна тематика в издания като в. „Тема спорт“, в. „Новинар“, сп. „Today's Pilot“ и др. Разработва пиар стратегии за български и международни клиенти, медии, държавни институции и неправителствени организации за tbi bank, Райфайзенбанк, пиар компаниите „All Channels Communication“ и „Kota PR Agency“. Ръководил е предизборни политически кампании за парламентарни и местни избори.

II. Оценка на качествата на дисертационния текст

1. Структура и обем.

Дисертационният труд на Стоян Генов е с общ обем от 356 стр. и включва увод, изложение в три глави, заключение, библиография.

2. Актуалност на темата.

Дисертацията е посветена на актуалната и интересна тема за зависимостта на медиите от политическата система, формите на политическо влияние, което се осъществява чрез приетите закони, възможностите за гарантиране свобода на словото и формите на рестрикции, цензура и разпространение на дезинформация. Въпреки че обект на изследване са вестниците и списания, които съществуват в България в периода между двете световни войни в първата половина на 20 век, наблюденията могат да се приемат за определящи и спрямо настоящата медийна ситуация. Изведените собствени наблюдения и констатации могат да бъдат ориентир за цикличното развитие на българските медии и да демонстрират реалните механизми на изградените политически и икономически зависимости.

3. Цели, обект, предмет и съдържание.

Основната цел на изследването е да представи механизмите, въз основа на които се реализират отношенията между политическата власт и медиите в един сложен и противоречив исторически контекст, в който отговорността спрямо обществото за предоставяне както на целесъобразни политически, социални и икономически решения, така и на релевантна информация, не винаги се реализира пълноценно. **Обект** на изследване са редица български вестници и списания, които са публикувани между двете световни войни. **Предмет** на изследване са формите на държавна намеса, чрез които се контролира медийната политика и цялостното съществуване на българските издания.

В **първа глава** на дисертацията е включени описания на някои от основните медийни и комуникационни теории като четирите теории за печата на Петерсън, Сийбърт и Шрам, трите модела на сравнителни медийни системи на Халин и Манчини, части от теориите за масовите комуникации на Денис Маккуейл, елементи от медийно-теоретичните изследвания на Буркард, Ковач и Роузънстийл, Кунчик и Ципфел, Кийн, Алими, Липман, Бернайс, на редица български изследователи. Изясняват се някои от медийните функции, темите за свободата на словото, видовете цензура, видовете власт, формите на медийно законодателство, вариантите на държавно управление. Разгледани са вариантите на държавно управление спрямо различните медийни системи, целите и особеностите на журналистиката, някои от нейните видове (качествена, масова, куче-пазач, гражданска). Констатирани са ролята на медиите като четвърта власт, влиянието на стереотипите, емоциите, убеждаването, особеностите на пропагандата и изграждането на имидж. Обърнато е внимание на

икономическите разходи на медиите, но и на икономическата зависимост на журналистите (при получаването на подкупи, държавни постове, награди), формите на икономически контрол (създаването на официозни медии чрез държавни средства, корпоративно дотиране). Както докторантът правилно заключава: „Резултатът от сближаването и обвързването на медиите с властта води до изкривяване на публичността, до т.нар. режисирана публичност, която представя събитията така, както е удобно на управляващите, а не такива, каквито са. Затова качествена и независима журналистика, изпълняваща своите граждански функции, е възможна само във финансово независими издания.” (с.62)

Втора глава на дисертацията е посветена на историческия период в България между двете световни войни – с усещанята за безперспективност и обреченост, политическа нестабилност, репресии. С цел изясняване на политическото устройство са описани правомощията, функциите, ролята, идеологиите и действията на управляващите по това време монарх, министри и водещи политически партии, спецификите на българската конституция, основните функции на органите на управлението, баланса между властите, основните разделителни политически линии, съществуващите политически и личностни противоборства, но и възможностите за коалиране на партиите, съобразно идеологическите им принципи. Като основни политически проблеми са изведени корупцията и политическата партизанщина, които широко са обсъждани на страниците на тогавашния, както и развиващият се фашизъм, държавните преврати (през 1923 г. и 1934 г.), политическото насилие, антиконституционните действия, ограничаването на гражданските права. Специално внимание е отделено на проявлението на авторитаризма – чрез приемането на пореди от закони за защита на държавата и на нацията.

Съществуващите по това време медии са периодизирани и типологизирани – информационни всекидневни политически издания, литературни списания, хумористични издания, женски списания и пр. Оценени са тяхната политическа и медийна насоченост и факторите, които оказват влияние за тяхното развитие – например увеличаването на грамотността, развитието на градска култура, на специализирана периодика, високата визуализация на медиите, навлизането на рекламите, увеличаването на тиража, преминаването от абонамент към ръчни продажби, концентрацията на изданията в столицата, съществуването на телеграфни и електронни медии като БТА и Радио София. Представени са различните закони и подзаконови актове от този период и институциите, които ги упражняват.

В **трета глава** са описани резултатите от проведеното собствено емпирично изследване по метода на контент анализ на 2989 публикации по страниците на 31 периодични издания за период от 21 години. Те са структурирани въз основа на няколко ключови исторически събития, които фокусират медийния и обществен интерес. Заключениета на докторанта са, че повечето от медиите представят темите чисто информативно, с неутрален тон, като създават впечатлението, че събитията и законовите решения са социално подкрепени. Известна критика (особено от сатиричните издания) се наблюдава спрямо наложените цензурни ограничения, репресиите срещу журналистите и вестниците.

Трябва да се посочи, че наблюдаваните издания се отличават със силна публицистичност и ясна позиция, които толкова липсват на настоящите медии. Много от цитираните в дисертацията мнения и коментари звучат изключително актуално. Желанието за безпристрастност и балансираност често пречи на съвременните медии да се реализират като лидери на общественото мнение, за разлика от медиите ни от преди един век. Направеното сравнение между изданията, които са с различна политическа линия, е изключително полезно, защото позволява да се видят нагласите на тогавашното българско общество по значими теми. Тяхното допълване с позициите на съвременните историци синтезира представите както на свидетелите на историческите събития, техните разбирания и преживявания, така и оценката на поколенията след тях. Чрез представените цитати могат да се усетят автентичният журналистически стил, пламенната реторика, активната политическа и граждански позиция на българските журналисти.

4. Използвана научна литература.

Използвани са 223 източника, от които 209 статии, студии и монографии на кирилица, и 14 на латиница.

5. Автореферат

Представеният автореферат с обем от 32 стр. Той пълно и коректно отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд.

III. Приноси на дисертационното изследване

Приноси на изследването са синтезирането и анализът на голямо количество български вестници и списания, въз основа на които се открояват някои от водещите медийни тенденции

и практики през наблюдавания период – като избор на теми, стил на писане, жанрове, форми на визуализация и пр. Направен е широкообхватен контент анализ на изданията, част от които за първи път стават обект на научно наблюдение. Сред приносите на изследването е и описанието на различни медийни теории относно социалното и информационно влияние на медиите и зависимостта им от политическата система. Дисертацията успява да докаже, че българските медии действително отговорно и активно изпълняват своите информационни, политически и социални функции. Очертаването на историческия преглед на водещи политически събития, през чиято призма да се види динамиката на световните и национални исторически събития, моделите на обществена и медийна реакция, личностното влияние и социалната оценка, също има приносен характер.

Дисертацията е значима като обем, подробна като историческия и медиен контекст, използвани са много и разнообразни източници на информация. Теоретичното описание е допълнено от авторски коментар и са изведени препратки към наблюдавания в дисертацията исторически период. Докторантът прави ясни препратки към избраната тема, изгражда компетентна собствена позиция. Представени са собствени диаграми, снимки на изданията и на карикатурите.

IV. Бележки и препоръки

При възможност бих препоръчала текстът да бъде публикуван, за да намери своя по-широк кръг читатели, които да се възползват от неговите теоретични и практически качества.

V. Публикации и участия в научни форуми

Докторантът има три публикации по темата на дисертацията си в престижни български научни списания и сборници. Всички текстове отговарят на заложените стандарти за качество. По време на докторантското си обучение участва с доклади в една международна научна конференция и в два научни докторантски семинара.

VI. Заключение

Дисертационният труд е посветена на важната, интересна и актуална тема за формите на политическо влияние, законовите норми, рестрикциите и цензурните ограничения върху българските медии, които излизат в периода между двете световни войни в първата половина на 20 век. Направеното теоретично и емпирично проучване е задълбочено и са формулирани важни научни констатации. Въз основа на представената дисертация **препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди на СТОЯН ЕМИЛОВ ГЕНОВ образователната и научна степен „доктор” по научна специалност 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – История на българската журналистика).**

Дата: 28.09.2024 г.

/доц. д.н. Мария Попова/